

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

Hírközlési hálózat szerzői jogi védelme

SZJSZT-22/08/1

A Szegei Rendőrkapitányság megkeresése

A Szegei Rendőrkapitányság által feltett kérdések

1. Kérem, hogy állapítsák meg a Pitvaros–Ambrózfalva–Nagyér–Csanádalbertyi településeken kiépült hálózat tekintetében, hogy az a mellékeltlen csatolt 14/2005-ös, 15/2005-ös, 16/2005-ös, 17/2005-ös, 18/2005-ös számú (10. számú iratmellékletként kezelt), Sz. G. által készített tervek alapján készült-e el, amennyiben nem, a megvalósítás során felhasználásra kerültek-e a tervek a kivitelezés során (ha igen, a terv mely részei, s milyen terjedelemben kerültek felhasználásra, a felhasznált részek szerzői jogi védelem alá tartoznak-e)!
2. Kérem, hogy állapítsák meg, hogy a mellékeltlen csatolt, Sz. G. által tervezett Csorvás optikai gerinchálózat terve (13. iratmelléklet) szerzői jogi védelem alá eső szellemi tevékenységből fakadó, egyéni, eredeti jelleggel bíró szellemi alkotás-e, illetve vannak-e ilyen részei (amennyiben szerzői jogi védelem alá eső részekkel rendelkezik az adott terv, kérem, hogy ezeket tüntessék fel)! A fenti terv általános leírásokat tartalmazó része [tartalomjegyzék (1. oldal), a kivitelező kötelességei (8. oldal) című részig terjedő részek] szerzői jogi védelem alá eső szellemi tevékenységből fakadó, egyéni, eredeti jelleggel bíró szellemi alkotásnak minősül-e, vagy olyan általános leírásokat tartalmaz, amelyek bárki által szabadon felhasználhatók a maga által elkészített tervben. Kérem, nyilatkozzanak arról, hogy ezen általános leírásokat tartalmazó részek olyan, a kiépítendő hálózat kivitelezéséhez szervesen kapcsolódó adatokat tartalmaznak-e, melyek nem pusztán formailag, hanem tartalmilag is nélkülözhetetlenek egy informatikai hálózat kiépítéséhez. Kérem, hogy nyilatkozzanak arra vonatkozóan, hogy a 45/2005-ös sorszámú, Sz. G. által készített engedélyezési terv (13. iratmelléklet) alkalmas-e egy hírközlési hálózat kivitelezésére, amennyiben nem, milyen további tervek, dokumentumok szükségesek egy hírközlési hálózat megépítésére!
3. Kérem, hogy amennyiben az Sz. G. által Csorvásra készített terv rendelkezik szerzői jogi védelem alá eső részekkel, akkor állapítsák meg, hogy azokból mely szerzői jogi védelem alá eső részek kerültek áttemelésre a G. A. által készített, 2007/8a számú,

- Csorvás, Bocskai utcai óvoda–DÉMÁSZ-oszlop–víztorony közötti hírközlési hálózat vonatkozásában készült fennmaradási állapottervébe (1. számú iratmelléklet)!
4. Kérem, hogy amennyiben az Sz. G. által a Csorvás vonatkozásában készített terv szerzői jogi védelem alá eső szellemi termék vagy vannak ilyen részei, állapítsák meg a csatolt dokumentumok alapján, hogy a Csorváson, a Bocskai utcai óvoda–DÉMÁSZ-oszlop–víztorony között kiépített hírközlési hálózat Sz. G. tervei alapján készült-e, vagy annak kiépítése során felhasználásra került-e ennek valamely része. Amennyiben igen, mely része került felhasználásra a kivitelezés során?
 5. Kérem, nyilatkozzanak arról, hogy a 45/2005-ös sorszámú, Sz. G. által Csorvás településre készített engedélyezési terv olyan adatokat tartalmaz-e, amelyek alapján adott nagyságokon és távolságokon bárhol kiépíthető működőképes hírközlési hálózat!
 6. Kérem, nyilatkozzanak arról, hogy a G. A. által készített, 2007/23-as tervszámon szereplő, Pusztaföldvár, intézményeket összekötő internethálózat fennmaradási állapotterve (2. számú iratmelléklet) tartalmaz-e olyan, szerzői jogi védelem alá eső részeket, melyek Sz. G. 45/2005-ös sorszámú, Csorvás településre készített engedélyezési tervéből kerültek átemelésre! Amennyiben igen, kérem ezen részek feltüntetését. Amennyiben átemelésre kerültek Sz. G. tervéből szerzői jogi védelem alá eső részek a pusztaföldvári tervbe, kérem, hogy a becsatolt dokumentumok alapján nyilatkozzanak arról, hogy ezen Sz. G. által eredetileg Csorváásra vonatkozólag készített tervből átemelt, szerzői jogi védelem alá eső tervrészletek alapján történt-e a kivitelezés a Pusztaföldváron kiépített hírközlési hálózat tekintetében!
 7. Kérem, hogy nyilatkozzanak arról, hogy a G. A. által készített, 2007/23-as tervszámon szereplő, Pusztaföldvár, intézményeket összekötő internethálózat fennmaradási állapotterve tartalmaz-e olyan, szerzői jogi védelem alá eső részeket, melyek Sz. G. 11/2004-es számon szereplő, Pusztaföldvárra vonatkozó kábeltévé-hálózat kiviteli tervéből (11. számú iratmelléklet) kerültek átemelésre! Amennyiben igen, melyek ezek a részek?

Az eljáró tanács szakértői véleménye

A szakértő testület eljárása során megállapította, hogy a Szegedi Rendőrkapitányság által feltett kérdések megválaszolása olyan speciális hírközlési, műszaki, informatikai szakismereteket igényel, amelyekkel a testület – hatásköréből és jellegéből következően – nem rendelkezik. A hírközlési hálózat tervének egyéni, eredeti jellege, és ebből következően annak szerzői jogi védelme kérdésében ugyanis csak a hírközlési hálózat építésére vonatkozó jogszabályrendszer és műszaki követelmények előzetes ismeretében lehet állást foglalni.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 6. §-ának (2) bekezdése értelmében „ha a szakértői vélemény kialakításához

olyan különleges szakismeretre is szükség van, amellyel a Szakértő Testület tagjai nem rendelkeznek, tanácskozási joggal külső szakértő közreműködése is igénybe vehető”.

Ezért a Szerzői Jogi Szakértő Testület javasolta a Szegedi Rendőrkapitányságnak Elek Attila hírközlési szakértő külső szakértőként való felkérését. A megkereső rendőrhatalóság Elek Attila külső szakértőként történő bevonásával egyetértett.

Az eljáró tanács azt is megállapította, hogy a megkereső hatóság részben olyan kérdések kapcsán kérte a testület állásfoglalását, amelyek megválaszolásához helyszíni vizsgálat elvégzésére lett volna szükség. Ilyen kérdésnek minősül például annak vizsgálata, hogy az adott hírközlési hálózat egyik vagy másik terv alapján készült-e el. A fent említett kormányrendelet 8. §-ának (1) bekezdése szerint az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján köteles kialakítani szakértői véleményét, ugyanakkor a tények megállapítására külön bizonyítást nem végezhet, helyszíni szemlét nem folytathat. A helyszíni vizsgálat elvégzésére vonatkozó tilalom – e minőségében – az eljáró tanács munkájába bevont külső szakértőre is vonatkozik.

Elek Attila hírközlési szakvéleményét 2009. február 24. napján juttatta el a Szerzői Jogi Szakértő Testülethez, ezt követően került sor az eljáró tanács ülésére. Az eljáró tanács Elek Attila hírközlési szakvéleményét (a továbbiakban: hírközlési szakvélemény) ülésén megvizsgálta, és megállapította, hogy egyetért annak azon részével, amely a megkereső hatóság fentebb ismertetett kérdéseire adott válaszokat tartalmazza (lásd a hírközlési szakvélemény 5. fejezetét).

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a hírközlési szakvélemény ezt meghaladóan olyan megállapításokat, következtetéseket is tartalmaz, amelyek megtételére részben nem volt feltétlenül szükség a feltett kérdések megválaszolására érdekében, részben pedig meghaladja a Szerzői Jogi Szakértő Testület hatáskörét. Ezeket a megállapításokat és következtetéseket az eljáró tanács a jelen szakvélemény meghozatalakor olyan *háttéranyagoknak* tekintette, amelyek az eljáró tanács jelen szakvéleményének nem képezhetik részét, és nem befolyásolták a jelen szakvélemény megállapításait sem, ugyanakkor azok a megkereső hatóság döntését hatékonyan elősegíthetik.

A fentieket követően az eljáró tanács az alábbiak szerint válaszolja meg a Szegedi Rendőrkapitányság által feltett kérdéseket.

Ad 1. A kérdést csak helyszíni vizsgálat alapján lehet megválaszolni, ennek elvégzésére ugyanakkor a Szerzői Jogi Szakértő Testületnek nincs hatásköre.

Ad 2. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) 1. §-a szerint szerzői jogi védelem illeti meg az irodalom, a művészet és a tudomány egyéni, eredeti jelleggel rendelkező műveit. Az eljáró tanács megállapítja, hogy a vita tárgyául szolgáló hírközlési hálózatok tervei – az Sztj. 1. §-ának (3) bekezdésében meghatározott, az egyéniségre, erede-

tiségre vonatkozó követelményeknek való megfelelés esetén – az Szjt. 1. §-a (2) bekezdésének 1) pontja szerinti „műszaki létesítmény terveként” állhatnak szerzői jogi oltalom alatt.

Az egyéniségre, eredetiségre vonatkozó követelmények teljesülését az eljáró tanács két szinten vizsgálta. Az eljáró tanács először arra a kérdésre kereste a választ, hogy a hírközlési hálózatok tervét milyen mértékben határozzák meg a tervezés során alkalmazandó szabályok (jogszabályok, az állami irányítás egyéb jogi eszközei, a Nemzeti Hírközlési Hatóság előírásai, a Magyar Mérnöki Kamara szabályzatai vagy az alkalmazandó szabványok), illetve műszaki és egyéb (például földrajzi) körülmények. E vizsgálatnak azért van jelentősége, mert ha az említett követelmények és körülmények, a megrendelő által meghatározott műszaki paraméterek, illetve a hírközlési hálózat kötött funkcionalitása a hírközlési hálózat tervét teljes egészében vagy túlnyomórészt meghatározzák (vagyis azt lényegét tekintve csak egy módon lehet elkészíteni), az alkotói kreatitásnak nem marad olyan tere, amely megalapozhatná a hírközlési hálózat – mint műszaki alkotás – tervének szerzői jogi oltalmát. Ebben az esetben a vita tárgyául szolgáló terv egyedi, konkrét vizsgálatára már nincs, illetve nem lenne szükség. Ha azonban az említett követelmények és körülmények csak kisebb mértékben határozzák meg a hírközlési hálózat tervét, úgy – a vizsgálat második szintjeként – szükségessé válik a vita tárgyául szolgáló tervek konkrét vizsgálata is annak érdekében, hogy az eljáró tanács megvizsgálja, az érintett tervben megtalálhatóak-e a szerzői jogi oltalom feltételül szabott egyéni, eredeti elemek.

A hírközlési hálózat engedélyezési tervdokumentációja nem egy dokumentum, hanem dokumentumok, rajzok és mellékletek összessége. A dokumentáció egyes elemeinek szerzői jogi védelme ebből következően elkülönítetten vizsgálendő. A dokumentáció egyes elemeit eltérő mértékben határozzák meg a fent említett követelmények és körülmények. A hírközlési szakvéleményből következően például *„a nyomvonal mint szűkös erőforrás adott, az építtető a tervezett szolgáltatások vonatkozásában ír elő követelményeket a tervezőnek, a jogszabályok behatárolják a tervek tartalmát, ezen határokon belül azonban a tervező kreativitása sok esetben tetten érhető”*. Önmagában az a tény, hogy a tervezői kreativitás a terv elkészítése során megjelenhet, a konkrét terv ismeretében megállapíthatóvá teszi a tervek szerzői jogi védelmét. Az eljáró tanács azonban felhívja a hírközlési szakvélemény azon megállapítására a figyelmet, hogy a vitatott tervek csatolt dokumentációja hiányos volt, ezért a konkrét tervek vizsgálata nem volt elvégezhető.

A terv részét képező, a megkereső hatóság által „általános leírásoknak” nevezett részek megítélése a fentiekől részben eltér, mivel azok vonatkozásában a tervező munkáját kevesebb szabály köti meg. Bár az említett leíró részek alapvető tartalmát a jogszabályok meghatározzák, azok megformálása vonatkozásában a tervező nagyobb szabadságot élvez. A szerzői jog alapvető szabálya, hogy a művek nem azok tartalma, hanem egyedi megformálásuk alapján részesülhetnek szerzői jogi védelemben, hiszen az oltalom feltétele mindig a kifejezés, és nem a kifejezéssel közölt tartalom egyénisége, eredetisége. A tartalom ugyanakkor

természetesen visszahat a kifejezés módjára, formájára is, ebből következően egészen más szempontok alapján kell megítélni egy művészeti alkotás és egy funkcionális mű (mint amilyen a műszaki létesítmény terve) esetén az egyéniség, eredetiség szempontját. A műszaki létesítmények tervdokumentációjában szereplő általános leíró részek esetén az oltalom szintje alacsonyan került megvonásra. Ebből lényegében az következik, hogy a tervező általános, leíró jellegű részek akkor is oltalom alatt állnak, ha azok *tartalmilag* minden tervdokumentációban megtalálhatóak, vagy ha azok *tartalmát* az alkalmazandó jogszabályok lényegében determinálják. Nem részesül azonban oltalomban a leíró rész, ha az csupán a fent már említett szabályrendszernek vagy más tervdokumentációnak hasonló részének szolgál másolatából áll.

Az eljáró tanács a fentiek előrebocsátását követően idézni kívánja a hírközlési szakvélemény 5.2. pontját, amely szerint „A *terv egésze szerzői jogi védelmet élvez. Sz. G. terve alkalmas a hálózat kivitelezésére.*” Az eljáró tanács azt is megállapítja, hogy a 13. számú iratteléklet 1–8. oldala alatti rész szerzői jogi védelmet élvez, ebből következően azt csak a szerző (tervező) előzetes engedélye birtokában használhatja fel harmadik személy.

Ad 3. Az eljáró tanács e helyen idézi a hírközlési szakvélemény megállapításait (5.3. pont): „A *Csorvásra készült tervből a szöveges részek (tervezői nyilatkozat, általános előírások, tűzvédelem, munkavédelem, érintésvédelem, környezetvédelem, a kivitelező kötelezései) kerültek szó szerinti fogalmazásban átemelésre G. A. terveibe.*”

Ad 4. A kérdést csak helyszíni vizsgálat alapján lehet megválaszolni, ennek elvégzésére ugyanakkor a testületnek nincsen hatásköre.

Ad 5. Az eljáró tanács e helyen idézi a hírközlési szakvélemény megállapításait (5.5. pont): „A *Csorvásra készült terv nem tartalmaz olyan adatokat, melyek csak e település széles sávú hálózata létesítésére vonatkoznak. A terv egy szokásos széles sávú informatikai hálózat terve, mely a jogszabályi előírásoknak felel meg.*”

Ad 6. A 6. sorszám alatt feltett utolsó kérdést csak helyszíni vizsgálat alapján lehet megválaszolni, ennek elvégzésére ugyanakkor a Szerzői Jogi Szakértő Testületnek nincs hatásköre. Egyebekben az eljáró tanács e helyen idézi a hírközlési szakvélemény megállapításait (5.6. pont): „*Sz. G. Csorvásra készített terveiből a szöveges rész (tervezői nyilatkozat, általános előírások, tűzvédelem, munkavédelem, érintésvédelem, környezetvédelem, a kivitelező kötelezései) valamennyi fejezete átemelésre került. Kivétel a kivitelezői előírások, melyeket G. A. a feladathoz aktualizált.*”

Ad 7. Az eljáró tanács e helyen idézi a hírközlési szakvélemény megállapításait (5.7. pont): „*Sz. G. 11/2004-es számon szereplő, Pusztaföldvára vonatkozó kábeltévé-hálózat kiviteli tervből a szöveges részek (tervezői nyilatkozat, általános előírások, tűzvédelem, munkavédelem,*

érintésvédelem, környezetvédelem, a kivitelező kötelességei) kerültek átemelésre. G. A. a terv egyes fejezeteit elhagyta, illetve aktualizálta. A tervekhez csatolt rajzok különbözőek. Sz. G. tervéhez csatolt hozzájáruló nyilatkozatokból, hogy mi került átemelésre G. A. tervébe, ezt a csatolt dokumentációból nem lehetett megállapítani.”

*Dr. Vékás Gusztáv, a tanács elnöke
Dr. Békés Gergely, a tanács előadó tagja
Dr. Kiss Zoltán, a tanács szavazó tagja*

Televíziós műsor formátumának egyéni, eredeti jellege

SZJSZT-24/08/1

A Nógrád Megyei Bíróság megkeresése

A megkeresésben feltett kérdések

I. Az „AUTÓ 2” címen a Magyar Televízió kettes csatornáján sugárzott műsor formátuma olyan egyéni, eredeti és kreatív jelleggel rendelkezik-e, amely alkalmas a korábban hatályban volt Szjt. 5. § (3) bekezdésben írt védelemre? Ezen jogszabályi rendelkezések alapján a gyűjteményes művek esetében a szerzői jog a szerkesztőt illeti, amennyiben a szerkesztés egyéni, eredeti és kreatív jellegű.

II. A mű címe alkalmas-e szerzői jogi védelemre?

Az eljáró tanács szakvéleménye

Az I. kérdésre adott válasz

A megtekintett műsorszámok mindegyike szerkesztés eredménye, ez a szerkesztés, séma, felépítés azonban egyrészt nem azonos mindegyik megtekintett műsorszám esetében, másrészt a szerkesztettség maga minden műsorszám fogalmi eleme. A megtekintett műsorszámok szerkesztett, gyűjteményes műként nem részesülnek szerzői jogi védelemben. A műsorszámok sémájának, tervének kellően részletes, kifejtett, tartalmi, formai és technikai leírása forgatókönyvként (szakirodalmi műként) részesülhetne szerzői jogi védelemben, de ez a védelem nem magára a műsorszám szerkesztésére, hanem a szakirodalmi műre vonat-

kozna. Az erős arculati elemek, a műsorvezető sajátos stílusa, az ismétlődő rovatok, a témák feldolgozási módja, az ismeretterjesztő és reklámjellegű sajátos vetélkedő önmagában nem minősíti az egész műsorszámot gyűjteményes művé.

A szerzői jogi védelemre alkalmasság kétségekívül megállapítható a műsorszám számos részéről, így különösen az arculatról mint összetett műről, annak grafikai, vizuális elemeiről, a műsorszámok egyes, önálló szerzői műként minősülő részeiről, így például a dokumentumfilmekről vagy az újdonságokat bemutató audiovizuális alkotásokról, az alámondott szakmai, ismeretterjesztő irodalmi művekről.

Az egész műsorszámra gyűjteményes műként azért sem terjed ki a szerzői jogi védelem, mert különösen tartalmi, de formai értelemben is korlátozott az alkotói mozgástér. Gépjárművek összehasonlítása során kötelező téma a motor, az erőátviteli berendezések, a csomagtér, az ülések, a kényelmi berendezések, a zaj, a kormányozhatóság, az úttapadás, a fékek stb. összehasonlítása, és nem marad jelentős játéktér a szöveget kísérő képek megválasztására sem, azonban e játéktér, ha szűk is, létezik. Az alkotói játéktér szerzői jogi elismerése a műsorszám egyes, szerzői műként minősülő részeinek védelme útján történik. A szerzői jogi védelem határait elmosná, ha kizárólagos jog védhetné egy tematikus műsor felépítését, sémáját, elvét, részletes elgondolását.

A II. kérdésre adott válasz

A vizsgált műcím „a2 AUTÓ 2” az MTV 2-es csatornáján sugárzott, autós műsor címe. A címválasztás kézenfekvő, nyilvánvaló, alkotótevékenységet nem igényel. A mű címe szerzői jogi védelemre nem alkalmas.

Részletes válaszok

Ad I.

1.1. Előzetes megállapítások

1.1.1. A kérdés és a rendelkezésre bocsátott anyagok

A feltett kérdés valójában azt jelenti, hogy az „AUTÓ 2” címen sugárzott és a kirendeléshez csatolt hordozón rögzített négy műsorszám (adás) „formátumát”, azaz azonos elven, sémán, terven felépülő szerkesztésének mindegyik műsorszámában megvalósuló eredményét megilleti-e a gyűjteményes művet megillető szerzői jogi védelem.

E kérdésnek azonban az is szükségszerű alkérdése, hogy azonos-e a négy műsorszám „formátuma”.

A válaszadás lehetősége erősen korlátozott. Az eljáró tanácsnak csak a kérdést és a megtekintendő műsorszámok felvételét bocsátotta a kirendelő bíróság a rendelkezésére. A formátum, tehát a jogvédett oltalmi tárgy esetleges meglétét a műsorszámok megtekintéséből kell visszakövetkeztetve akként megállapítani, hogy meg kell keresni azokat a közös jegyeket, amelyek „formátumot” alkothatnak.

Ehhez képest akkor állna az eljáró tanács rendelkezésére minden szükséges információ, ha létezne a jogvita tárgyát képező formátum olyan, kellő részletességű leírása (részletes műsorszám-konceptió, műsorszámvázlat, színopszis, forgatókönyv vagy a forgatókönyvnek megfelelő szakmai írásmű), amellyel össze lehet vetni a sugárzott műsorszámokat. (Ha a jogvita érint „ellentartott” műsorszámot, akkor e műsorszámra nézve is ugyanilyen információk szükségesek az állásfoglaláshoz.)

Ha a vizsgálandó műsorszámoknak egyáltalán nincs megfelelő szakmai írásműben rögzített formátuma, azaz a formátum nincs kellően dokumentálva, az nagymértékben csökkenti a védett oltalmi tárgy létének megállapíthatóságát (e megállapítást a műsorformátum alább kifejtett fogalma támasztja alá).

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a megtekintésre átadott műsorszámok kiválasztása célzatosnak látszik. Az természetes, hogy egy műsorformátum bevezetését követően a séma, a felépítés a műsorszámok készítése során formálódik, és csak egy idő után alakul ki a végsőnek tekinthető formátum. A megtekintésre kiválasztott műsorszámokról nem lehet tudni, hogy a műsorszám sugárzásának melyik időszakából származnak (az egyes adások sugárzásának kelte nincs a felvételen feltüntetve).

1.1.2. Az alkalmazandó jogszabály

A régi Sztj.¹ kérdéses rendelkezése a következőképpen rendelkezik:

„5. § (3) *Gyűjteményes mű egészére a szerzői jog a szerkesztőt illeti; ez azonban nem érinti a gyűjteménybe felvett egyes művek szerzőinek önálló jogait.*”

A hatályos Sztj. megfelelő szabálya a következő:

„Sztj. 7. § (2) *A gyűjteményes mű egészére a szerzői jog a szerkesztőt illeti, ez azonban nem érinti a gyűjteménybe felvett egyes művek szerzőinek és szomszédos jogi teljesítmények jogosultjainak önálló jogait.*

(3) *A gyűjteményes mű szerzői jogi védelme nem terjed ki a gyűjteményes mű tartalmi elemeire.*”

Az alkalmazandó szabály tartalma, értelme nem változott. Gyűjteményes mű esetében a szerzői jogi védelem a gyűjtemény egyéni, eredeti szerkesztési elvére és annak a gyűjteményes műben való alkalmazására terjed ki, és ez a védelem független a gyűjtemény tartalmi

¹ Régi Sztj.: a szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény 1999. augusztus 31-én hatályos szövege; hatályos Sztj.: a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 2009. február 1-jétől hatályos szövege; Sztj.: mind a régi, mind a hatályos Sztj.

elemein fennálló védelemtől, ami azt is jelenti, hogy szerzői jogi vagy más kizárólagos jogi védelem alatt nem álló tartalmi elemekből álló gyűjteményes mű is lehet e minőségében a védelem tárgya.

Az egyéni, eredeti jellegről a régi Sztj. kifejezetten nem rendelkezik, de a bírói gyakorlat és az elmélet kialakította, hogy a szerzői jog területére eső bármely műfajta, így a gyűjteményes mű védelmének is e vonások megléte a feltétele.²

A fentiek előrebocsátása azért szükséges, mert a műsorformátum gyűjteményes műként való minősítésére vonatkozó szakértői megállapítást az eljáró tanács az Sztj. alkalmazási körében teszi.

1.2. A műsorformátum fogalma

A műsorformátum jogi védelmére vonatkozó kérdés megválaszolásához nélkülözhetetlen az esetleges védelmi tárgy meghatározása.

A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény (a továbbiakban: médiatörvény) 2. §-ában található fogalmak közül a műsorszám fogalma látszik lefedni a műsorformátum bizonyos elemeit. Eszerint: „28. *Műsorszám: hang vagy kép, illetve ezek összekapcsolódó – zárt egységet alkotó, vagy önálló részekből zárt egységbe szerkesztett – együttese, amelyet az együttes egészét egyedileg megjelölő főcím, szükség szerint további megkülönböztető jelzés, illetőleg a befejeződést jelző közlés határol.*”

A meghatározás döntő eleme, hogy a műsorszám hangok vagy (televízió esetében értelemszerűen és) képek zárt egységbe szerkesztett együttese.

Bár a kirendelés a műsor formátumáról tesz említést, valójában műsorszámok sajátos „formátumának” védelméről érdeklődik. A műsor a médiatörvény 2. § 25. pontjában meghatározott fogalma ugyanis: „*Műsor: rádió, illetve televízió műsorszámok megszerkesztett és nyilvánosan közzétett sorozata.*”

A két fogalom összevetéséből adódóan nyilvánvaló, hogy a kirendelésben megjelölt műsorszámok, nem pedig a műsorfolyam formátumának védelme a kérdés. Emiatt az alábbiakban az eljáró tanács tovább használja ugyan a műsorformátum fogalmat, azonban azon a műsorszám formátumát érti.

(A teljesség kedvéért meg kell említeni, hogy az azonos cím alatt futó, zárt egységbe szerkesztett műsorszámok rendszeres ismétlődése esetén sem módosul a fenti minősítés, mert erre a műsorszolgáltatási szervezési megoldásra a médiatörvény nem tart fenn külön fogalmat.)

² Nagykomentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez (szerkesztette: dr. Gyertyánfy Péter, Complex Jogtár részadatbázisa), az 1. §-hoz fűzött magyarázat 1.1.2. pontban, továbbá a 7. §-hoz fűzött 4. pontjában hivatkozott töretlen bírói gyakorlat, amely kiter a régi Sztj. alkalmazására is.

A médiatörvény tehát a műsorformátum fogalmát nem határozza meg, azonban a műsorszám fogalmának meghatározásában utal arra, hogy a szellemi tulajdon-jog eszközeivel megragadható egyedi jelleg a műsorszám szerkesztésében nyilvánulhat meg.

A műsorformátum azonos cím alatt futó, azonos külső és műsorszám-felépítési jellegzetességekkel sugárzott, eltérő tartalmú műsorszámok közös vonásait jelölő, nem jogi, üzleti fogalom. Az ötleten, elven, elgondoláson túlmutató, kellően kidolgozott séma, terv, amely meghatározza azokat a jellemzőket, amelyekkel az egységbe tartozó minden műsorszámnak rendelkeznie kell. A formai azonosságot elnevezés (védjegy), színvilág, a helyszín, a műsorszám szereplői, a kísérőzene stb. azonossága, a tartalmi közös vonást a szerkesztési elv hivatott biztosítani. Az egyes műsorszámok részletes tartalma más és más, gyakran a műsorszám sugárzása, illetve rögzítése során alakul (pl. valóságshow-k). Az azonos formátum alá tartozó műsorszámok egymástól függetlenül érzékelhetők, megérthetők, élvezhetők, nincs összefüggő cselekményük.

1.3. A sajátos védelem hiánya a nemzetközi szakegyezményekben

A Római Egyezmény

A szerzői és kapcsolódó jogokat előíró rendelkezések túlnyomórészt nemzetközi kötelezettségvállalásokon, illetve uniós aktusokon alapulnak. Az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961-ben, Rómában létrejött nemzetközi egyezményt Magyarországon az 1998. évi XLIV. törvény hirdette ki. A 13. cikk rendelkezik a rádió- és televíziós szervezetekről szóló jogokról: „A műsorsugárzó szervezetek joga, hogy engedélyezzék vagy megtiltsák a) sugárzott műsoraik tovább sugárzását; b) sugárzott műsoraik rögzítését; c) (i) a sugárzott műsoraikról engedélyük nélkül készített rögzítések többszörözését, (ii) a sugárzott műsoraikról a 15. Cikk rendelkezéseivel összhangban eszközölt rögzítéseknek az e rendelkezésekben említettektől eltérő célokra történő többszörözését; d) televíziós sugárzott műsoraiknak a nyilvánossághoz való közvetítését, ha az olyan helyen történik, amely a nyilvánosság számára belépődíj megfizetése ellenében áll nyitva; e jog gyakorlása feltételeinek meghatározása annak a Szerződő Államnak a nemzeti jogalkotására tartozik, amelyben a védelmét igénylik.”

Az egyezményt megfelelően tükrözi a régi Sztj. 50/G. §-a, és ami az állásfoglalás szempontjából lényeges: nincs benne utalás a műsorformátum fogalmára és *sui generis* védelmére.

A TRIPS-megállapodás

A Római Egyezményre épülve tartalmaz a rádió- és televíziós szervezetek szomszédos jogait biztosító rendelkezéseket a TRIPS-megállapodás is. Az 1998. évi IX. törvénnyel kihirdetett

egyezmény [Megállapodás a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól] 14. cikk 3. pontja szerint a műsorszóró szervezeteket megilleti az a jog, hogy megtiltsák a hozzájárulásuk nélküli következő cselekményeket: a sugárzott műsor rögzítését, a rögzítések sokszorosítását és tovább sugárzását, valamint televízióműsoraik közönséghez közvetítését. Ahol a tagok ilyen jogokat nem adnak a műsorszóró szervezeteknek, megadják a lehetőséget a műsorok tartalmára vonatkozóan fennálló szerzői jogok tulajdonosainak arra, hogy összhangban a Berni Konvenció (1971) előírásaival, megakadályozzák a fenti cselekményeket.

Az egyezmény egyrészt tükrözi, illetve megismétli a Római Egyezmény rendelkezéseit, kifejezi, hogy a rádió- és televíziószervezetek szerzői művek felhasználói is, valamint megállapítható, hogy a műsorformátum meghatározása, védelme ebben sem található meg.

A WIPO Broadcasting Treaty (tervezet)

A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) égisze alatt folyó, a rádió- és televíziószervezetek (szomszédos jogi) védelméről szóló nemzetközi egyezmény előkészítésének állását összefoglaló informális munkaanyag sem tartalmaz javaslatot a műsorformátum védelmére.³

Nincs olyan uniós aktus sem, amely akár kötelezően, akár választhatóan a műsorformátum szerzői/kapcsolódó jogi védelmét írná elő.

Összefoglalóan megállapítható, hogy sem a nemzetközi szakegyezmények, sem az uniós jog nem ad útmutatást a műsorformátum sajátos jogi tárgyként való védelmére.

1.4. Külföldi jogi megoldások

Az osztrák szerzői jogi törvény sem rendelkezik a műsorformátumról. A rádió- és televíziószervezetek adásaira (Rundfunksendung) vonatkozó, a törvény 76. §-ban meghatározott védelem bírói gyakorlatában azonban található olyan eseti döntések, amelyek szerint egy adás (értsd: műsorszám) megváltoztatott formában való felhasználása sérti a rádió- és televíziószervezet szomszédos jogát.⁴ Ez a szerzői műre vonatkozó védelem e vonatkozásban analógia alapján való alkalmazását látszik lehetővé tenni.

A német szerzői jogi törvény sem tesz említést a műsorformátumról, azonban legjelentősebb kommentárja megismétli, hogy a sugárzott műsorszám részekben, vagy megváltoztatott formában való felhasználása sérti a rádió- és televíziószervezet jogát [Ulmer:

³ The WIPO Treaty On The Protection Of Broadcasting Organisations, Informal Paper Prepared by the Chairman of the Standing Committee on Copyright and Related Rights (SCCR) According to the Decision of the SCCR at its 16th Session (March 2008), SCCR/17/INF/1; http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=109212

⁴ GRUR Int., 1991, p. 653, DDR. Robert Dittrich Österreichisches und internationales Urheberrecht, Wien, 1998, p. 272. E 2. sz. eset, védelem a műsorszám megváltoztatott formában való sugárzásával szemben, vö. Michel M. Walter: Österreichisches Urheberrecht, Handbuch, Verlag M&R, Wien, 2008, 1557-es széljegyzásm

Urheberrecht, 1999, a 87. §-hoz fűzött 29. széljegyzet, 1303. o.]. Ugyancsak megerősíti a magyarázat, hogy a rádió- és televíziószervezetek védelmet élveznek más, a szerzői jogi törvény által védett jogosultaktól megszerzett jogaik keretei között is (hiv. mű, 61. széljegyzetszám, 1311. o.)

Végezetül hivatkozik a törvényt magyarázat arra, hogy a szomszédos jogi védelem mellett – annak időbeli keretei között – a tisztességtelen piaci magatartással szembeni védelem is megilleti a rádió- és televíziószervezeteket műsoraikkal kapcsolatban, tekintet nélkül arra, hogy közszolgálati vagy kereskedelmi műsorszolgáltatóról van-e szó (hiv. mű, 60. széljegyzetszám, 1310. o.).

A német szerzői jogi törvény legfrissebb magyarázata kifejezetten elutasítja a műsorformátum szerzői műként való védelmét. Konceptió, ötlet, ha egyéni és szellemi tevékenységet is igényel, nem részesülhet jogi védelemben. A formátum a tartalomtól elszakítva a hasonló jellegű tartalom megformálásának részletes vagy kevésbé részletes útmutatója. Akkor részesülhet kivételesen szerzői jogi védelemben, ha egy cselekményes tévésorozathoz közelítően nemcsak alapkonceptióból áll, hanem egy fiktív világot is felépít, és meséje, cselekménye is van. Az is az igazsághoz tartozik, hogy a szakirodalom egy része hevesen vitatja a védelem elutasítását.⁵

Az 1988-as angol, a szerzői jogi rendelkezéseket is magában foglaló törvény sem rendelkezik a műsorformátumról. Sőt, egy tehetségkutató showműsor [Opportunity Knocks, Green vs. New Zealand Broadcasting Corp. (1989)] kapcsán magas szintű bírói döntés született arról, hogy az ismétlődő showműsor jellegzetes vonásai nem keletkeztetnek szerzői jogi védelmet (az angol jogban a copyrightvédelem vonatkozik mind az Sztj. szerinti művekre, mind pedig az egyéb, a magyar jogban szomszédos jogi védelem alá eső teljesítményekre, így a műsorokra/műsorszámokra is). Ez indított el egy még ma sem lezárt vitát arról, hogy a műsorformátum tárgya-e a szerzői jogi jellegű védelemnek. Noha jogszabályi rendezés még nem született, az előkészítő anyagokból legalábbis a műsorformátum fogalmának meghatározása kivehető. Az 1996-ból, a szerzői jogi jogalkotásért felelős kormányservtől származó munkaanyag (Consultative Document) szerint a formátum mint olyan nem tárgya szerzői jogi védelemnek, azonban, ha a törvényben létező valamely egy vagy több műfajta összeállítása megtestesít (kitesz) valamely formátumot, a létező mű(vek)re vonatkozó szerzői jog megsértése megvalósulhat a formátum szolgáló másolásával. A formátum műsorszámok sorozatának olyan kellően kidolgozott sémája, terve, amely meghatározza azokat a jellemzőket, amelyekkel a sorozatba tartozó minden műsorszámoknak rendelkeznie kell. Ahhoz, hogy a szerzői jogi védelem fennálljon, az szükséges, hogy a sémát/tervet rögzítő [leíró] szerzői művek a sorozatba tartozó első műsorszám elkészülte előtt létezzenek. (Copinger and Skone James on Copyright, London, 1999, 1145, 1146. o.)

⁵ Wandtke, Bullinger: UrhR, Praxiskommentar zum Urheberrecht, 3. Auflage, Verlag C.H.Beck, München, 2009. 2. §-t követő 39, 51, 124–128. bekezdések. A fejtegetések elsősorban a BGH „Sendeformat” döntésén alapulnak (BGH GRUR, 2003, 876, s köv. oldalak).

Az Egyesült Királyság teljes szellemi tulajdon-jogának átfogó felülvizsgálatáról a közel-múltban készült ún. Gowers Report⁶ ajánlásai (54!) közül egyik sem javasolja a műsorformátum mint oltalmi tárgy külön védelmét.

Összefoglalóan, a vizsgált jelentős külföldi jogrendszerek áttekintése alapján megállapítható, hogy a műsorformátum fogalmát a szerzői jogi törvények sehol sem tartalmazzák, vagyis a műsorformátum nem nevesített tárgya a szerzői jogi és szomszédos jogi védelemnek. A műsorszámok szolgai másolása (jelentős hasonlósága) ellen törvényi analógia alkalmazásával szomszédos jogi védelem állhat fenn az osztrák–német jogban. Az angol jogalkotó fontolóra vette a műsorformátum védelmének bevezetését, de semmi esetre sem valamiféle külön védelmi tárgyként, hanem csak abban az esetben, ha a műsorformátum „sémája” szerzői jogi védelem alá tartozó egy vagy több mű, amelyek mintegy „kitöltik”, „kiteszik” a sémát.

1.5. A műsor és műsorszám szerzői joggal szomszédos jogi védelme a magyar szerzői jogban

Az ügyben a kirendelő végzés szerint alkalmazandó régi Sztj. 50/F. §-a rendelkezik arról, hogy a védelem a rádió- és televíziós szervezet műsora tekintetében áll fenn. (A szabály a hatályos Sztj.-ben mindössze a lehívásra hozzáférhetővé tétel kizárólagos jogával bővült, egyébként tartalmilag megegyezik a régi Sztj. szabályával.)

A műsor fogalmát az Sztj. nem határozza meg, és sehol nem tartalmaz utalást arra, hogy a törvényben nem rendezett kérdésekben a műsorsugárással összefüggésben a médiatörvény rendelkezéseit kellene alkalmazni. Ebből az következik, hogy az Sztj. szerinti védelem tárgyának meghatározása során nem kell a médiatörvényben használt műsor fogalmat alkalmazni.

Az Sztj. szerinti szomszédos jogi védelem céljára és jellegére tekintettel (a törvényben felsorolt cselekmények a műsor eredeti jogosultjának engedélyéhez és díj fizetéséhez vannak kötve) az Sztj.-ben meghatározott jogok nyilvánvalóan nemcsak a teljes műsorfolyamra, hanem az annak zárt egységként megnyilvánuló részeit jelentő egyes műsorszámokra tekintettel is megilleti a rádió- és televíziós szervezeteket. Értelmetlen lenne ugyanis, ha csak a teljes műsorfolyam (a médiatörvény szerinti műsor) lenne a védelem tárgya. E felfogás szerint ugyanis például műsorszámokat az eredeti jogosult rádió- és televíziós szervezettől eltérő más műsorsugárzó szervezet az eredeti jogosult engedélye nélkül sugározhatná [lásd a régi Sztj. 50/F. § (1) bekezdés bevezető szövegrészét, és *a*) pontját]. Ezt a végletekig folytatva pedig mindaddig valamennyi műsorszám más által sugározható (átvihető) lenne engedély nélkül, amíg az említett sugárzás el nem érné a teljes műsorfolyam sugárzását. Ilyen hézagossá védelem biztosítása pedig céltalan lenne.

⁶ http://www.hm-treasury.gov.uk/d/pbr06_gowers_report_755.pdf

A műsorszámokra is kiterjedő szomszédos jogi műsorvédelem nem függ attól, hogy a műsorszámokban a rádió- és televíziószervezet felhasznál-e szerzői jogi védelem alatt álló művet vagy szomszédos jogi előadóművészi teljesítményt, illetve hangfelvételt. A szomszédos jogi ortalom tehát akkor is fennáll, ha az adott műsorszám „önmagában” létezik, például egy sportesemény közvetítése vagy hírműsor, amelynél előzetesen meglévő, a műsorszámokban felhasznált szerzői művek nincsenek.

Az esetek legnagyobb részében a műsor védelme annyiban származékos is, hogy a műsorszám létrehozásához előzetesen meglévő szerzői műveket és előadóművészi, sokszor hangfelvétel-előállítói, illetve film-előállítói teljesítményeket is felhasználnak. Ekkor a jogszerűen eljáró rádió- és televíziószervezet szerzői jogi jogállása kettős: sugárzási jogot szerzett felhasználója a műsorszámokban felhasznált szerzői műveknek, hangfelvételeknek, film-előállítói és előadóművészi teljesítményeknek, és szomszédos jogi jogosultja a műsorszámnak.

Az Szjt. a műsorformátumról, tehát a műsorszám jelen állásfoglalás szempontjából lényeges egyedi jellegének kritériumairól nem tesz említést.

Összefoglalóan tehát megállapítható, hogy az Szjt. alapján a rádió- és televíziószervezeteket megillető szomszédos jogi védelem kiterjed a műsorszámra is, továbbá a rádió- és televíziószervezetek műsorszámaikat tekintve nemcsak szomszédos jogi jogosultak, de szerzői művek és szomszédos jogi védelem alá eső teljesítmények felhasználói is. A szomszédos jogi védelem azonban a műsorformátumra nem terjed ki.

1.6. Az SZJSZT gyakorlata és a bírói gyakorlat

Az SZJSZT a 9/2000, a 26/2000, és a 28/2000/1–2 sz. ügyben foglalt állást a műsorformátumok szerzői jogi védelméről.

Az első ügyben (Heti hetes és Péntek Esti Vigadó formátumának védelme a formátum leírása alapján) az eljáró tanács a műsorszámok formátumainak leírásáról azt állapította meg, hogy „... azok megmaradnak az ötlet, elgondolás szintjén, s így a bennük leírt formátumok nem élveznek szerzői jogi védelmet. A gyűjteményes műként való védelem fennállásához hiányzott az egységes, egybefűző szerkesztési elv. Ugyanakkor a formátumleírásokkal leírt műsorszámok egyes részei, az előadott egyéni, eredeti jellegű szövegek vagy a műsorba belefoglalt zeneszámok azonban alkalmasak voltak a szerzői jogi védelemre.”

A második ügy középpontjában a gyűjteményes mű (szerkesztés eredménye) védelme állt (Capuccino c. rádióműsor). Az eljáró tanács szerint „*rádióműsorok szerkesztése eredményezheti gyűjteményes művek létrejöttét. Ennek azonban a feltétele az, hogy a szerkesztői tevékenység szellemi alkotásnak minősüljön, mégpedig a gyűjteményben szereplő művek vagy adatok, illetve bármely más, nem védett anyag egyéni, eredeti jellegű összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése folytán.*

A műsorszámok szerkezetét vizsgálva az eljáró tanács szerint nem volt szó szerzői jogi védelmet élvező alkotásról. Sem a rádióműsorok szokásos elemeit képező alkotóelemek – hírek,

reklámok, sporthírek, meteorológiai jelentések stb. – megléte és egymáshoz való viszonya nem éri el az egyéni eredeti szellemi alkotás szintjét, de az olyan többletelemeknek a műsorba való belefoglalása sem, mint az ébresztések, a hanghatások vagy a minihangjátékok. Mindezek az ötletek szintjén állnak külön is és egymáshoz való viszonyukban is, s mint ilyenek, nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben.”

A legfelsőbb Bíróság⁷ ugyanebben az ügyben az SZJSZT-től eltérő következtetésre jutott. *„A felperesek által éveken át szerkesztett és vezetett rádióműsor a visszatérő tartalmi elemei és a műsorvezetők sajátos stílusa folytán egyenként és összességében is különbözött a más, könnyed hangvételű rádióműsoroktól. ... Annak a ténynek, hogy magát a könnyed hangvételű, szórakoztató rádiós műsort nem a felperesek találták ki, az műfajilag már korábban is ismert volt, a szerzői jogi védelem szempontjából nincs jelentősége, mert az Szjt. nem az újdonságot, hanem az egyéni, eredeti jelleget jelöli meg jogi védelemre jogosító követelményként.*

... A különböző műsorelemekből felépülő, szerkesztői és műsorvezetői tevékenység eredményeként létrejött rádióműsor szerzői jogi védettségét ugyanis nem zárja ki az a körülmény, hogy a műsor egyes alkotóelemei önmagukban csak ötletnek minősülnek. Az a szellemi tevékenység ugyanis, amely az ötleteket egységes rádióműsorrá szerkeszti, és e szerkesztés eredményeként létrejött műsor más hasonló jellegű információs és szórakoztató műsoroktól megkülönböztethetően egyéni, eredeti jegyekkel rendelkezik, szerzői jogi védelem alatt álló alkotásnak minősül.”

A harmadik ügyben (Álompár televíziós műsorszám viszonya a „forrás” külföldi formátumokhoz) az eljáró tanács két véleményt adott. Következtetések szerint a formátumleírás nem felelt meg a szerzői jogi védelem törvényi követelménynek, csupán „technikai forgatókönyvnek”. *„Egy audiovizuális mű alapjául szolgáló írásmű szerzői jogi védelmet akkor élvezhet, ha az minimális tartalmi és formai követelményeknek megfelel, és az egyéni, eredeti jellegű. A csatolt írás ... a formai követelményeket alapvetően teljesíti. A tartalmi követelményeknél azonban éppen az egyéni, eredeti jelleg az, ami nem állapítható meg olyan mértékben, amely a szerzői jogi védelmet megalapozhatná.”*

A tanács elnökének különvéleménye szerint azonban *„... a formátumleírás alkotói éltek a szellemi alkotói mozgástérrel, és filmvázlatként (szerzői műként) minősülhetett a vizsgált formátumleírás.”*

Összefoglalva megállapítható, hogy a bírói és szakértői gyakorlat nem zárja ki a műsorformátum szakirodalmi műként minősülhető leírása és a formátum alapján szerkesztett műsorszám szerkesztési elve eredményének szerzői jogi védelmét, feltéve mindkét esetben, hogy a szerző műminőség-feltétele, az egyéni-eredeti jelleg megvalósul. E jelleg megléte akkor állapítható meg, ha létezik az adott kontextusban alkotói mozgástér, és a műsorformátum készítői ezt kihasználják.

A típusműsorszámok: (pl. hírek nyomába eredő oknyomozó riportműsorszámok, a népszerű nótákból összeállított, műsorvezetőt is alkalmazó, színpadi, élő előadás közvetítése

⁷ Pf IV. 25.051/ 2001/ 8.

keretében megvalósuló, táncsal is kísért, revüszerű műsorszámok, időjárás-jelentések, főzős műsorszámok, autóbemutató műsorszámok stb.) esetében a rendszeresen ismétlődő műsorszámok funkciója oly mértékben meghatározhatja a műsorszám formátumát, hogy a megragadható, védhető egyedi, egyéni-eredeti jellegnek igen csekély tere marad. Mindazonáltal ezekben az esetekben is – gondos szakértői vizsgálattal – meg lehet állapítani, hogy rendelkezik-e egy műsorformátum egyéni-eredeti jelleggel.

Az egyéni-eredeti jelleg feltétele, hogy a mű szerzője(i)nek saját szellemi tevékenységből eredő szellemi alkotása legyen, amely a kifejtés irányában meghaladja az ötlet, elv, elgondolás szintjét, amelyre a szerzői jogi védelem nem terjed ki. Ez a megállapítás a régi Sztj. alkalmazása során is érvényesült.

1.7. Az „a2 AUTÓ 2” című műsorszámok megtekintése alapján fellelhető leglényegesebb azonos, egyéni, eredeti formai jelleget felmutató vonások

- A sajátos, kétségkívül egyéni-eredeti arculat, amely azonban nem egységes (az első megtekintett adás még eltérő arculatú). Az arculat egyéni-eredeti jellegét mutatja többek között a figyelemfelhívó, térben mozgó, sajátosan fényképezett versenyautó, a jellegzetes aláfestő zene, a szintén térben forgó logó és a műsorfelirat tükörképe, a stúdióból sugárzott összekötő műsorszámrészeket kísérő, a képernyő bal felső sarkában mozgó „vízjel”.
- A műsorszámok egyes szerkezeti egységeit a forgó logó, majd a műsorvezető felvezetője választja el.
- Az ismétlődő, de értelemszerűen eltérő tartalmú „rovatok”: újdonságok, teszt és Q1.
- Az újdonságok nemcsak személygépkocsikat és motorkerékpárokat mutatnak be, hanem tartozékokat (pl. Piranha riasztó) és felszerelési tárgyakat (bukósisak) is.
- Az egyes műsorrészek önmagukban álló teljes dokumentumfilmek szövegálmondással (pl. a klasszikus „harcsaorrú” Citroenről szóló film).
- Más műsorrészek párbeszédese, interjú formában mutatják be/hasonlítják össze az egyes gépjárműveket részben álló helyzetben, részben haladás közben.
- Egyfelől az ismeretterjesztés, adott esetben a közlekedésbiztonsági szempontú ismeretterjesztés, vetélkedő, sorsolás és másfelől a reklám, illetve szponzoráció szakszerű, színvonalas vegyítése (Q1 rovat, a KIA autógyár bemutatása).⁸
- A szakmai anyag – a közölt ismeretek – magas színvonal, alaposága, teljes objektivitása, egyben közérthetősége (pl. az Opel Astra egyéves működtetéséről szóló beszámoló, két kombi autó sok szempontú összehasonlítása).
- Gépjárművek szakszerű bemutatása autómódel alapján, interjú útján.

⁸ A műsorszámok készítése és sugárzása idején még nem volt szabály a reklámok elkülönítésére.

Az eljáró tanács nem ismeri az „autós műsorszámok” teljes választékát, nem áll módjában eldönteni, hogy a vizsgált műsorszámok mely vonása új olyan értelemben, hogy azt még nem alkalmazták korábban, de ennek a szerzői jogi védelem szempontjából nincs jelentősége.

1.8. Összefoglaló válasz az I. kérdésre

A megtekintett műsorszámok mindegyike szerkesztés eredménye, ez a szerkesztés, séma, felépítés azonban egyrészt nem azonos mindegyik megtekintett műsorszám esetében, másrészt a szerkesztettség maga minden műsorszám fogalmi eleme. A megtekintett műsorszámok szerkesztett, gyűjteményes műként nem részesülnek szerzői jogi védelemben. A műsorszámok sémájának, tervének kellően részletes, kifejtett, tartalmi, formai és technikai leírása forgatókönyvként (szakirodalmi műként) részesülhetne szerzői jogi védelemben, de ez a védelem nem magára a műsorszám szerkesztésére, hanem a szakirodalmi műre vonatkozna. Az erős arculati elemek, a műsorvezető sajátos stílusa, az ismétlődő rovatok, a témák feldolgozási módja, az ismeretterjesztő és reklámjellegű sajátos vetélkedő önmagában nem minősíti az egész műsorszámot gyűjteményes művé.

A szerzői jogi védelemre alkalmasság kétségkívül megállapítható a műsorszám számos részéről, így különösen az arculatról mint összetett műről, annak grafikai, vizuális elemeiről, a műsorszámok egyes, önálló szerzői műnek minősülő részeiről, így például a dokumentumfilmekről vagy az újdonságokat bemutató audiovizuális alkotásokról, a szakmai, ismeretterjesztő alámondott irodalmi művekről.

Az egész műsorszámra gyűjteményes műként azért sem terjed ki a szerzői jogi védelem, mert különösen tartalmi, de formai értelemben is korlátozott az alkotói mozgástér. Gépjárművek összehasonlítása során kötelező téma a motor, az erőátviteli berendezések, a csomagtér, az ülések, a kényelmi berendezések, a zaj, a kormányozhatóság, az úttapadás, a fékek stb. összehasonlítása, és nem marad jelentős játéktér a szöveget kísérő képek megválasztására sem, azonban e játéktér, ha szűk is, létezik. Az alkotói játéktér szerzői jogi elismerése a műsorszám egyes, szerzői műnek minősülő részeinek védelme útján történik. A szerzői jogi védelem határait elmosná, ha kizárólagos jog védhetné egy tematikus műsor felépítését, sémáját, elvét, részletes elgondolását.

Az eljáró tanács a vizsgált műsorszámok szerzői jogi védelmét tehát nem a műsorformátum, hanem a műsorszám elemeit alkotó szerzői művek és teljesítmények jogi védelme útján, közvetetten látja megvalósulni.

A II. kérdésre adott válasz (A mű címe alkalmas-e szerzői jogi védelemre?)

2.1. A szerzői jogi címvédelem sajátosságai

A kérdés nem tartalmazza, hogy a régi Szjt. vagy a hatályos Szjt. alapján kell-e a választ megadni. A régi Szjt. 13. §-ának (1) bekezdése második mondata szerint „A szerző hozzájárulása szükséges a mű sajátos címének felhasználásához is”. A hatályos Szjt. 16. §-ának (2) bekezdése alapján: „A szerző engedélye szükséges a mű sajátos címének felhasználásához is.”

A két rendelkezés összevetése alapján megállapítható lényegében azonos tartalmuk: a szerző személyhez fűződő jogi gyökérrel rendelkező kizárólagos vagyoni joga kiterjed a sajátos műcím felhasználásának engedélyezésére is.

A mű címe ritkán felel meg az egyéni-eredeti gondolatszövedék (formába öntött, kifejtett tartalom) követelményének, ezért nem általában a mű címe, hanem csak sajátos, alkotó jellegű címe érdemel szerzői jogi védelmet. Ezt a szűkítő értelmezést az is alátámasztja, hogy egy cím olyan külső jelleg, amelynek másolása vagy összetéveszthető utánzása esetén – a megfelelő feltételek és tényállás mellett – versenyjogi jogkövetkezmények (Tpvt. 6. §) vonhatók le.

A szűken értelmezendő címvédelmet a bírói és szakértői gyakorlat is alátámasztja (pl. Ezüst gitár – nem, Csin-bumm cirkusz, Mátrix újratöltve – igen).⁹

2.2. Összefoglaló válasz a II. kérdésre

A vizsgált műcím „a2 AUTÓ 2” az MTV kettes csatornáján sugárzott, autós műsor címe. A címválasztás kézenfekvő, nyilvánvaló, alkotótevékenységet nem igényel. A mű címe szerzői jogi védelemre nem alkalmas. (Az ettől eltérő kérdés, hogy a műcím grafikai ábrázolása egyéni-eredeti képzőművészeti alkotás-e, illetve más kizárólagos jogi védelem, például védjegyoltalom alá tartozik-e.)

Dr. Sarkady Ildikó, a tanács elnöke

Dr. Faludi Gábor, a tanács előadó tagja

Dr. Rozgonyi Krisztina, a tanács szavazó tagja

⁹ Nagykomentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez (szerkesztette: dr. Gyertyánfy Péter, Complex Jogtár részadatbázisa), a 16. § -hoz fűzött magyarázat 2. pontja (Címvédelem)

Irodalmi mű jogosulatlan felhasználása

SZJSZT-28/08/1

A Csongrád Megyei Bíróság megkeresése

A megkereső bíróság által feltett kérdés

A felperes által kifogásolt beszélgetés megjelentetésével összefüggésben a felperest milyen összegű szerzői jogi díj illetné meg?

A szakvélemény elkészítéséhez összefoglalt rövid tényállás

N. G. felperes 1990. március 14-én a Petőfi Irodalmi Múzeummal (PIM) kötött szóbeli megállapodás alapján „Emlékezések Hajnóczy Péterre” címmel interjúsorozatot készített.

A Nemzeti Tankönyvkiadó 1995-ben megjelentette az Emberhalász Könyvek sorozat keretében a felperes „Beszélgetések Hajnóczy Péterről” című könyvét. E könyvnek a 155–165. oldalán jelentette meg az N. G.-vel folytatott beszélgetést.

SZ. Z. alperes Szegeden a Tiszatáj Könyvek sorozatban megjelentetett a felperes nevének szerzőként történő feltüntetésével, Szavak a rengetegből címmel egy kiadványt, amelynek egyik írása a „Beszélgetés Hajnóczy Péterrel” címet viseli, alcímeként feltüntetve, hogy válassz „SZ. Z. kérdéseire”. A kiadvány forrásaként a Tiszatáj 1991/5. számát jelöli meg.

A felperes álláspontja szerint az alperes úgy jelentette meg az említett írást, hogy a megjelentetéséhez hozzájárulását nem kérte, ezzel szerzői jogát súlyosan megsértette.

A felperes keresetében többek között szerzői jogdíj megfizetésére is kérte kötelezni az alperest. E vonatkozásban 80 000 Ft elmaradt alkotói díj, illetőleg 320 000 Ft felhasználási jogdíj megfizetésére kérte kötelezni az alperest.

A felperes az Élet és Irodalommal kötött megállapodását csatolta, amelyben a felperesnek Petri Györggyel folytatott beszélgetésével kapcsolatban összesen 30 000 Ft (6000 Ft alkotói és 24 000 Ft felhasználói) díj megfizetésében állapodtak meg.

Az alperes a követelt díj mértékét vitatta, a Tiszatáj által kiadott mű vonatkozásában úgy nyilatkozott, hogy N. G. részére összesen 345 000 Ft-t fizetett meg, így a felperesi igény eltűnt.

Az eljáró tanács szakvéleménye

Ad 1. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) a szerzőt megillető vagyoni jogok általános szabályaként deklarálja, hogy a szerzőt a mű felhasználására adott engedély fejében díjazás (jogdíj) illeti meg.

A díj mértékének meghatározására a törvény az arányosság elvét vezette be. Az Sztj. 16. § (4) bekezdésében foglaltak értelmében – amennyiben a felek ettől eltérően nem állapodnak meg – a díjnak a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel arányosnak kell lennie.

A szabályban egyrészt kifejezésre jut, hogy a szerzői mű hasznosítása visszerthes ügylet, másrészt az arányosság elvének bevezetése utal arra, hogy a szerzői felhasználási szerződésekben is érvényesül a szolgáltatás–ellenszolgáltatás elve.

Az 1999-ben hatályba lépő új Sztj. – egyidejűleg helyezte hatályon kívül az egyes felhasználási módokra vonatkozó miniszteri rendeleteket, amelyek addig kötelezően alkalmazandó jogdíjmértékeket írtak elő – elsősorban a felhasználási szerződést kötő felek szabad belátására bízta a jogdíj mértékének meghatározását.

A jogdíjak arányossági elvére vonatkozó szabálynak nem a 90-es években egyébként már alkalmazott, bevételarányos, ún. royalty típusú szerződések általánossá tétele volt a célja, sokkal inkább annak a gyakorlatban is megmutatkozó kívánalomnak törvényi szintű megfogalmazása, hogy adott esetben a szerző is részesedhessen a felhasználásból származó magasabb bevételből.

A törvény alább idézett magyarázata jól mutatja, hogy a szerző nem vesztheti el jogdíj iránti igényét, pusztán mert a felhasználás eredménye kedvezőtlenebb módon alakul vagy esetleg veszteséges. *„A törvény általános érvénnyel, elvi éllel rögzíti a szerző arányos díjazás iránti igényét. A felhasználási engedély fejében járó díjazásnak a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel kell arányban állnia. A felhasználáshoz kapcsolódó bevétel fogalma szélesebb, mint a felhasználásból származó bevételé, kiterjed pl. a felhasználáshoz kapott szponzori vagy egyéb támogatásra is. A díjazásnak a bevétellel való arányba állítása azt is kifejezi, hogy a felhasználás veszteségesége nem emészti el a szerző díjazás iránti igényét.”*¹⁰

A 90-es évek bírósági gyakorlata is egyértelmű abban a tekintetben, hogy amennyiben a kiadói szerződésekben a felek szándéka a közös kockázatviselésére utal, úgy ennek a szerződésből kifejezetten ki kell derülnie, mi több, a szerző még ilyen szándék esetében sem maradhat díjazás nélkül kifejezett joglemondás hiányában (BH. 1993/227, BH. 1992/755, BH.1992/633).

A szerzői jogdíj mértékét főszabály szerint a felek szabadon határozzák meg, a díj mértékének utólagos, a felhasználás megtörténtét követő meghatározásánál kiindulási alap lehetne a felhasználásból származó bevétel nagysága is. A fentiekben kifejtettek értelmében azonban az arányosság elve sem nyújthat minden esetben, így a perbeli esetben sem feltétlen segítséget.

Az eljáró tanács véleménye szerint ezért a felperest megillető szerzői jogdíj összegének megállapításához összehasonlítási alapként a kiadói gyakorlatban 2008-ban általában alkalmazott szerzői díjak szolgálhatnak.

¹⁰ Complex Jogtár – Magyarázat az 1999. évi LXXVI. törvényhez

Az eljáró tanács ismeretei szerint ez gyűjteményes művek esetében 100 000 Ft-tól, 180 000 Ft-ig terjedhet szerzői ívenként. (Egy szerzői ív 40 000 „n”, azaz leütés, ez 32 gépelt kis oldal. A nyomdai és a gépelt oldal között nincs egyértelmű összefüggés, nyomdai termékekből a szerzői íveket a leütések megszámlálásával kell megállapítani.)

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a szerzői jogdíjnak alkotói és felhasználási díjra bontása a társadalombiztosítási szabályok miatt szükséges, a szerzői mű elkészítése ellenében járó díj meghatározott összeghatár felett járulékalapot képez. A perbeli esetben már meglevő mű felhasználására került sor, ezért a szerzőt értelemszerűen a mű hasznosítása fejében járó vagyoni jog ellenértékeként illeti meg a díj.

Az eljáró tanács elfogadhatónak tartja az alkotói és felhasználói díj peranyagban fellelhető 20-80%-os megosztási arányát, ennek alapján az előzőekben meghatározott szerzői ív 80%-a, azaz ívenként 80 000 Ft és 144 000 Ft közötti jogdíj lehet a számítás alapja.

Az eljáró tanács megjegyzi továbbá, hogy a megjelölt jogdíjtartományon belül a jogdíj meghatározását általában befolyásolja a mű piaci lehetőségeinek mérlegelése.

Dr. Debreczenyi Ferenc, a tanács elnöke
Dr. Koltay Krisztina, a tanács előadó tagja
Bucsi Szabó Zsolt, a tanács szavazó tagja

Válogatta és összeállította: *dr. Kiss Zoltán*